

Leonyid Ivánovics Drozdov cserben hagyja a fölthalálót

RÉSZLET A NEMCSAK KENYÉRREL
ÉL AZ EMBER CIMU REGÉNYBŐL

Vlagyimír Dugyincev

Három óra múlva Leonyid Ivánovics kilépett a házból, hóna alatt nagy bőr irattáska. A ház előtt szürkészöld gépkocsi várt rá. Beült Glaszkov a fiatal sofőr mellé és összevonta szemöldökét — mindjárt teljesen más ember lett. Miután néhányszor bekanyarodtak a házak között, a sofőr egy nagyablakos, kétemeletes ház főbejárata előtt megállította a kocsit. Leonyid Ivánovics ugyanolyan mogorván fölment a bejárata előtti lépcsőkön, belökte az üvegajtót, azután végigcsoszogott a lépcsőkön és a folvósón. Útközben fejbiccentéssel viszonzta a köszöntéseket. Mindenki tudta, hogy az igazgató visszaérkezett az útról, néhány ember már ott ült a váróteremben. Leonyid Ivánovics bement a tágas és magas dolgozószobájába. Zöldes-sárga szőnyeg borította, rajta keresztben keskeny, zöld szőnyegvédő. Mindjárt utána belépett a titkárnő, mérsékelten kifestve, szűk szoknyában és áttetsző fehér blúzban.

— Ki vár ott kint? — kérdezte Leonyid Ivánovics, símogatva haját a halántékán és meg-megérintve jókora tar koponyáját.

— Az a fölthaláló. A csatornacsövekkel kapcsolatban.

— Igen, igen. Emlékszem rá. Hadd várjon. Küldje ide Ganicsevet és Szamszonovot.

A titkárnő eltávozott, Leonyid Ivánovics pedig nagy asztala mögé lépett. Asztalán fekete vasból öntött és hetmáni jelképekkel díszített írószerek csillogtak. Két atamán-pálca, egy vaskos pecsétnyomó és egy buncsuk* is ékeskedett rajta. Volt itt még néhány nagyjelentőségű és masszív tárgy is.

* Lófarkas nyél, a hetmáni uralom jelképe. — A ford. megj.

Leonyid Ivánovics az asztal mögé lépett, beleült a karosszékekbe, válla közé húzta a fejét, majd két kezét egy nagy ökölbe kulcsolva, lassan, várakozva leeresztette a zöld posztóra. Aztán eszébe ötlött valami, és hirtelen helyzetet változtatott, fővette a telefonkagylót, megbillentette az írógéphez hasonló készülék kapcsolóját, s álmos hangon beszélni kezdett azzal az osztállyal, amelyben igen rosszul működött a negyedik telefonkészülék. Ebben a pillanatban lépett be Ganicsev a kombinátus tömérnöke és Szamszonov, a partiroda titkara. Ganicsev roppant magas termetű és kövér, gondosan borotvált ember volt. Sötétkék ruhájában címetszínű vizálló vászonba készült munkászubbonyt viselt. Szamszonov ugyanolyan termetű volt, mint a kombinátus igazgatója. Vállpánt nélküli, régi tisztruhát és csizmát hordott. Mindketten az igazgatói asztalhoz ültek, Leonyid Ivánovicsai szembe.

— Zdravstvujtye, tovarisi — mondta Leonyid Ivánovics. — Mi újság?

— Sajnos, mindig akad újság, — felelte Szamszonov. Ganicsev értetlenül tekintett rá.

— De nézzétek, milyen újságot hoztam én! — Leonyid Ivánovics kinyitotta az irattaskát és elővett belőle egy ív grafikonpapírost, melyet széltebén-hosszában vonalak tarkítottak és surú számoszlopocskák borítottak. — Ezután ehhez a grafikonhoz igazodunk. Ime, mindjárt kifüggesztem, hogy mindenki láthassa...

Leonyid Ivánovics kivett néhány rajzszoget a hetmánsapkából, bosszús arckifejezést öltött és cipőjét csikorgatva odament a falonfüggő, sárga deszkafalaphoz.

— Ide teszem... — mondta ágaskodva —, hogy mindenki lássa...

— Engedje meg, Leonyid Ivánovics! — ment oda sietve az óriás Ganicsev. — Engedje meg, hogy én... En, izé, egy kicsit nagyobb vagyok.

— Napoleon erre azt mondaná, — dőlt hátra karszékeiben Szamszonov — te, Ganicsev nem vagy nagyobb, csak — hosszabb.

Azzal hangosan fölnevetett. Ganicsev úgy tett, mintha nem hallotta volna, Leonyid Ivánovics pedig Szamszonov felé fordult és behunyta szemét, majd lassan kinyitotta a türtőztetett harag jeléül. Szamszonov azonban vidám csillanást látott a szemében. Az igazgatónak megtetszett ez a szellemes megjegyzés.

— Szamszonov elvtárs, — emelte föl fejét Leonyid Ivánovics és szigorúan összehvonta szemöldökét, de szeme nevetett. — Szamszonov elvtárs, a történelmi hasonlatok veszélyesek. Legyen velük óvatosabb!

Körülbelül egy óra múlva Ganicsev elment. Leonyid Ivánovics kényelmesen ült az asztalnál, ismét egy nagy ökölbe kulcsolta össze kezét, föl húzta szemöldökét és Szamszonovra tekintett.

— Mit is, mit is mondtál te Napoleonról?

Szamszonov élvezettel ismételte meg.

— Leonyid Ivánovics, — nevetett Szamszonov — mondhatok én neked még egy vidámabb esetecskét.

— Akár kettőt is.

— Az a mi sokgyermekes Makszjutjenkónk... Tudod-e, milyen ostobaságot követett el? Glása néni rajtakapta a tervezőirodában azzal a... Verocskával a tervezőirodából. A délutáni munkaszünetben. Bezárkóztak...

— Megtudta a felesége?

— Még senki sem tudja. Azon töprengék, hogy mit csináljak. Lärmát csapni, nem akarok. Mégis, három gyerek! És ott a felesége is. Ha ránézel, megsajnálod. Jóraivaló asszony.

— Azt mondd, jóraivaló?

— Jóraivaló. Eppen ez a bökkenő.

— Rá kell ijeszteni Makszjutjenkóra. — S Leonyid Ivánovics megnyomott egy gombot maga mögött a falon. — Rá kell ijeszteni.

A titkárnő belépett.

— Hívja ide Makszjutjenkót.

— A váróteremben, a főtaláló...

— Tudom. Várjon.

— Akkor én megyek, — keit föl Szamszonov.

— Az igazat megvallva, ilyen ügyekkel, erkölcsi neveléssel neked kellene foglalkoznod, — tekintett rá élesen, de jókedvűen Leonyid Ivánovics. — De, jói van, nem bánom, menj isten hírével!

Néhány pillanattal később az igazgató előtt ott állt Makszjutjenkó, egy szőke, kopasz, finombőrű, vörös szemhéjú és gyönyörűen nőies ajkú ember.

— Zdrasztvujtye! No, mit nézel?... Ulj te... Makszjutjenkó elvtárs!... Meséld el nekem, mi van a cső-öntőgéppel. A minisztériumban csak-hogy te nem nyeltek már miatta. Befejezték-e végre?

Makszjutjenkó fölélnkült, nyelve pörögni kezdett.

— Leonyid Ivánovics, mi mindent megtettünk, ami a gépszerkesztőktől függött. A hibákra vonatkozó megjegyzéseket átadtuk a műszaki...

— Igazat mondasz? — vágott szavába Drozdov, majd fáradtan leeresztette szempilláit, ujjával megdörzsölte hideg homlokát, s nem nyitva ki szemét, megkérdezte: — Mondd, mit csináltál te ott megint... azzal a... Verocskával?

Makszjutjenkó hallgatott. Leonyid Ivánovics behunyt szemmel, egyenletesen szuszogott, mintha aludna. Aztán egy kicsit kinyitotta szemét, ránézett a sápadt, izzadt gépszerkesztőre, majd ismét leeresztette szemhéját.

— Azt hiszem, te mint párttag tudod, hogy az ilyen cselekedeteket nem tűrik, — folytatta Leonyid Ivánovics, mintha álmában beszélne. — Azt gondoltam, sőt, hittem benne, hogy tudni fogod legalább egy kicsit megbecsülni azt, aki téged kétszer, — itt Drozdov dühösen kinyitotta a szemét — kétszer kihúzott a pácból. Ide figyej, Makszjutjenkó! — Az igazgató fölkel az asztaltól és járkálni kezdett a szőnyegen, nem egyenes, hanem összetett görbe vonalban, hol jobbra, hol balra térve. — Neked, barátom, van valami, hogy úgy mondjam, beteges hajlamod nem kívánatos cselekedetekre. Remélem, hogy a feleséged semmit sem tud.

— Semmit... — suttogta Makszjutjenkó homlokát törölgetve.

— A feleséged pedig jó asszony... Mit csináljak veled? Don Juan! Nézd meg, hát neked nincs két tarkód. Akinek két tarkója van, mint, mondjuk, nekem, itt van, nézd: ez az egyik, ez a másik, annak lehet második felesége. De törvényes felesége! Am te a veszedbe rohansz. Most mit tegyek veled? Engem hivatalosan értesítettek. Végy papírost és írd nyilatkozatot. Ulj ide és írd. Itt a papiros, itt a töl.

Egy fél órával később Leonyid Ivánovics az asztalnál üve, föltéve nagy szarukeretes szemüvegét, olvasta Makszjutjenkó nyilatkozatát.

— Kertelsz, barátocskám! Nem írtál meg mindent. — Levette szemüvegét, sajnálkozva tekintett a gépszerkesztőre, aztán a szoba sarkába ment, a páncélszekrényhez. — Így, ide teszem. De ha még egyszer ilyen bolondságot csinálsz, mindjárt átadok mindent az illetékeseknek. Jól vigyázz, itt vannak a régi búneid is. Itt van még egy vallomásod, írásban. Egyszer régen elvesztettél egy iratot, emlékszel? Most menj és ne feledd, hogy Leonyid Ivánovics pártfogásába vett, és talpra állít téged.

Makszjutjenkó kiment. A titkárnő újra megjelent.

— Leonyid Ivánovics, a feltaláló...

— Még mindig itt van? Na, jó, jöjjön hát.

A feltaláló helyett Szamszonov lépett be.

— Mit mondott?

— Pirul. Mint mindig. Úlj le ide, mindjárt itt lesz a... Tessék, tessék csak! — Az utóbbit Leonyid Ivánovics már egy magas, szikár emberhez intézte, aki az asztaltól távol, az ajtóban állt. — Tessek, kérem.

Szamszonov beletelepedett a karosszékbe és lesütötte a szemét. A föl-találó nyugodt léptekkel átvágott a szőnyegen és megállt az asztalnál. Foltozott konyókü, nyári tisztí zubbonyban, halvány rózsaszínű, kopott nad-rágban és gondosan rögzített cipőben volt. Minden tiszta és vasat volt rajta. Egyenes testtartással és egy kissé fölemelt fejjel állt ott, s Leonyid Ivánovicsnak mindjárt szemébe tunt egész megjejenésének összhangja, ka-tonás tartása, mely a szikár tiszteteket rendszerint nagyon rokonszenvesse teszi. Szóke, régen nem nyírt, két nagy tincsre választott haja ráhullott mély barázdas homlokára, simára volt borotváltva. Beesett arcának egyik fele egy pillanatra ideges mosolyra rándult, de nyomban összeszorította ajkát és faradt, szürkés szeméve nyájasan az igazgatóra tekintett.

Ez a nyájas tekintet egy kissé zavarba hozta Leonyid Ivánovicsot, le-sütötte a szemét. A doog úgy állt, hogy ez a föl-találó három évvel ezelőtt bejelentette a kombinátus OTIZ-ában (azaz a találmányi osztályon) vas-csatorna-csőveket öntő centrifugális gépét. A tervrajzokat elküldték a mi-nisztériumnak, s megkezdődött a leveiváltás. Azóta ez a roppant tartózkodó, csendes és a jelek szerint nagyon állhatatos ember minden alkalommal, amikor Drozdov Moszkvába készült, újra fölkereste. Újra meg újra levelet küldött tőle a miniszternek, és kérte Drozdovot, hogy »nyomja meg« a dolgot. Ez a legutóbbi utazás se múlt el levél nélkül. Csakhogy Leonyid Ivánovics ezúttal sem adta át a levelet személyesen a miniszternek, ahogy a föl-találó kérte, hanem egy fiatalembernek a fogadószobában, a miniszter első helyettesének. Kezébe jutott-e a levél, annak akinek szánta, ezt Leonyid Ivánovics nem tudta, megkérdezni pedig nem merte a minisztert. A helyet-teset viszont azért nem kérdezte, mert ez a fiatalember igen rovaszul s pimasz módon bánt az emberekkel: sosem sietett válaszolni, csak mosolygott, s mindig félvállról vagy éppen hátat fordítva beszélt az emberrel.

Igy állt a dolog. Ezenkívül pedig egy fél évvel eze.őt még egy kellemet-lenség jött közbe: a minisztériumból is elküldték egy centrifugális gép váz-latait és leírását. Ezt egy tudós, és gépszerkesztő-csoport terjesztette elő, élén az ismert Avgyijev egyetemi tanárral. A minisztérium elrendelte, hogy ezt a gépet mindjárt vegyék munkába. A gép már megvalósuló félben volt és végleg elzárta az utat Lopatkin elvtárs gépe e.ött. Leonyid Ivánovicsot egy kis büntudat mardosta. Annak idején ugyanis, amikor Leonyid Ivánovicsnak nagyon kedves volt a buzgini tizosztályos iskola, ahol Nagya előadott, — nagyszívűségét akarva megmutatni — könnyelműen megígérte a föl-találó-nak, hogy majd ő »megnyomja« a dolgot. És három év alatt sem-mit se tett. Most pedig, amikor fölbukkant a centrifugális öntésben évek óta tekintélynek számító Avgyijev tanár tervrajza, most végleg eldőlt min-den. Avgyijev oldalán van a tudás, és a tapasztalat, az ő dolga komolyan meg van szervezve, a figyelem központjában áll, és — mint a minisztérium egyik osztályfőnöke, Leonyid Ivánovics barátja megjegyyezte — van távlata. Drozdovot megtanította a tapasztalat, hogy nem kell, még akaratlanul se, útjukba állni azoknak a tekintélyes embereknek, akik va-lamely távlatos dolgon munkálkodnak. Mi több, ostobaság lenne ebben a dologban holmiféle mesterkéltséges magatartást tanúsítanod, kivált-képp, ha a minisztérium rendelkezetei pont az érdekelteknek ebbe a csoport-jába taszítanak, arra kötelezve, hogy a legrövidebb időn belül fémben mutasd be Avgyijev gépét. Leonyid Ivánovics már régen megmondta volna Lopatkinnek azt, amit magában eldöntött, de a föl-találó-nak olyan bizakodó volt a szeme, hogy elfogta e.ötte a nyugtalanság és megfeledkezett kedvenc

pózzairól és szokásairól. Ezért az egész alábbi beszélgetés nagy erőfeszítésébe került.

— Üljön le — mondta, egy kissé elsápadva. — Szamszonov, ismerkedjék meg, Lopatkin elvtárs. Dimitrij Alekszejevics, ha nem tévedek.

A föltaláló megszorította Szamszonov kezét és leült. Hosszú hallgatás állt be.

— Mit mondjak magának? ... — Leonyid Ivánovics kezével elfedte arcát és néhány pillanatig úgy maradt. Aztán levette a kezét, összedörzsölte és egy nagy ökölbe kulcsolta össze, majd olyan tekintettel nézte a feltalálót, mint aki most kezd emlékezni. — Hát igen... Szóval, teljesen elutasították. Mit csináljunk? Magát, barátocskám, senki sem pártfogolja.

Lopatkin zavartan széttárta karját és mintha fölemelkedett volna, hogy távozzék. Ő csak ezt akarta megtudni. Leonyid Ivánovics azonban megint hátigenezett egyett, jelezve, hogy még nem mondott el mindent.

— Olvastam a Sutikovhoz intézett panaszait (az igazgató egy kicsit megvetően ejtette a miniszter helyettesének vezetéknévét). Elolvastam. Maga nagyon kemény! (Eppen így mondta — kemény.) Maga egy kicsit engem is... Semmi, semmi — mosolyodott el Leonyid Ivánovics. — Én nem haragszom. Maga egyenes úton halad. De van egy gyenge pontja — semmi oka sincs arra, hogy panaszt emeljen. Én nem vagyok köteles támogatni a maga találmányát. A mi kombinátusunknak az a föladata, hogy csöveket öntsön. Azok a csatornacsövek, amiket csinálunk; azok csak a minisztérium személyi szükségleteire készülnek. Az ő lakásaikhoz. Egy csepp a tengerben. Az illetékesekhez kellett volna fordulnia, nem hozzánk. Ez a maga fő tévedése... Lopatkin elvtárs.

A föltaláló nem válaszolt, csak összekulcsolta kezét széles erős térdén. Nagy sovány keze volt, vékony ujjain kidudorodtak a büttyök.

— A másik hibája meg az, hogy — hunyta le Drozdov fáradtan a szemét — hogy önállóan dolgozik. Nálunk a házalás idejét múlta. A mi új gépeink kollektív elképzelés gyümölcsei. Maga nehezen fog boldogulni, magának senki se lesz hajlandó dolgozni. Viszontagságainak beható tanulmányozása alapján jöttem erre a következtetésre — s Drozdov itt szomorúan elmosolyodott.

— Igen, igen, értem... — mosolyodott el a föltaláló is, de az ő mosolya enyhébb volt: megértette a kombinátus igazgatójának helyzetét és sietett őt minél előbb fölmenteni az alól a terhes kötelezettség alól, hogy látogatójának kellemetlen dolgokat mondjon. — Bocsásson meg, kérem... — Fölemelkedett és széttárta karját. — Én voltaképpen teljesen véletlenül csöppentem az egész dologba... De ha egyedül dolgozom is, nem magamnak dolgozom... Köszönöm. A vizontlátásra. — Könnyedén meghajolt, és egyenes, kimért léptekkel kiment. — Letört ember, — jegyezte meg róla Leonyid Ivánovics. — Gyöngé volt. Gyöngé. Az élet eltíporja az ilyeneket.

— El bizony, — egyezett Szamszonov.

— Tudod-e, hogy fizikatanár volt? Ott, a mi iskolánkban, ahol Nagyuska tanít. Érted? Egyetemem végzett.

— Na és, ha egyetemem végzett...

— Ne beszélj így — a moszkvai egyetemre járt! Te nem tudod, de ő igazi föltaláló. Szabadalma van. Míhelyt megadták neki a szerzői jogot, mindjárt Moszkvába rendelték, hogy dolgozza ki a tervrajzot. Számukra, a föltalálók számára ez a törvény: ha fölszólítanak, hogy valósítsd meg találmányodat, elhagyod régi szolgálati helyedet és az új helyeden ugyanazt a fizetést kapod. Elutazott, ha-ha-ha! — röhögött Drozdov a karosszékben, hogy az egész teste beleremegett. — Elutazott! Van már két éve, hogy

Moszkvába ment, fölmondtak. Nincs rá hitelük. Tudom is, hogy ki főzte ezt a dolgot, amiért nekik fizikánságért nevezték ki, neki pedig nekik. Vaszilij Zaharics Avgyijenkó. Hisz jóideje ő az egyetlen megmondható ezekben a dolgokban... És azóta ő...

— Hát miért nem világosítottad föl? Kicsi ő ahhoz, hogy doktorokkal meg egyetemi tanárokkal vetélkedhessen, — mondta Szamszonov.

— Ez igaz. Nekem azonban tetszik ez az ember. Segíteni kell rajta. Adjunk neki egy kis szemetet vagy valamit. — Leonyid Ivánovics fölvette a telefonkagylót. — Basaskint kérem... Porfirij Ignjatijevics? Tudod mit, küldj egy kis szemetet a lakására annak a... annak a mi Lomonoszovunknak. Lopatkinnak, a Keleti utcába. Neki, neki. Mennyit? Hát úgy, egy fél tonnát, talán elég lesz. És fát is, egy fél köbmétert. No nézd, hát én tanítalak ki? Miért vagy a tüzelő istene? Írd a költség számlára. Szóval, még ma küldd el. És ellenőrizd, hogy elment-e a küldemény.

Korom Tibor fordítása

